

To test the formation of mathematical competence of the first-graders we offer diagnostic tasks «Mathematical discovery»; to verify the formation of natural science competencies of the first-graders we offer diagnostic tasks «Nature around us» and to verify the formation of foreign language competence of the first-graders we offer diagnostic method «Interesting language».

Key words: diagnostic task; educational competencies; interdisciplinary competencies; key competencies; measuring of learning competencies; primary school children; subject competencies.

Рецензенти

Іванюк Г. І. – д. пед. н., доц.
Матвієнко О. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 09. 03. 2015

Прийнято до друку 26.03.2015

УДК 378.147:81'243

О. С. Синєкоп, С. С. Коломієць

ЗМІСТ ДОСЛІДНИЦЬКО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ (PhD)

Розглянуто проблему визначення змісту дослідницько-стратегічної компетентності майбутніх докторів філософії (PhD); узагальнено досвід науковців щодо дослідницької компетентності; окреслено складники її змісту; деталізовано когнітивні стратегії; уточнено метакогнітивні стратегії; виокремлено комунікативні стратегії; представлено визначення стратегії дослідницького самовдосконалення та деталізовано її сутність.

Ключові слова: доктор філософії (PhD); дослідницько-стратегічна компетентність; зміст; когнітивні стратегії; метакогнітивні стратегії; стратегії дослідницького самовдосконалення.

Вступ. Нинішній вплив реформаційних процесів суспільства на вищу школу України спричиняє розвиток і модернізацію освіти, оптимізацію її змісту і функцій, розширення євроінтеграційного простору, ініціативності та вільного вибору. Виклики, що постали перед освітою 21 століття лежать в парадигмі інноваційного процесу розвитку нашої держави, який передбачає виховання справжньої нової інтелектуальної еліти, підготовку активного і відкритого до інновацій фахівця, здатного до розв'язання винахідницьких завдань, раціоналізаторства та знаходження оригінальних рішень.

Як зазначає М. З. Згуровський (Згуровський М. З., 2011), всі інноваційні системи світу об'єднані загальним принципом. В них університет є не лише учасником інноваційного процесу, але його ядром, зберігаючи академічну складову, він працює на трьох напрямках: навчання, наукові дослідження, інноваційні впровадження.

Власне університет є потужним центром інноваційної діяльності, а, відтак і центром підготовки майбутніх докторів філософії (PhD), зокрема зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови, що є одним з найважливіших напрямів роботи вищої школи, який покликаний підготувати сучасного науковця у галузі методики викладання іноземних мов здатного успішно й ефективно досліджувати і впроваджувати інноваційне навчання іноземних мов.

На думку науковців інноваційне навчання – це процес і результат такої навчальної та освітньої діяльності, яка стимулює внесення інноваційних

змін в існуючу культуру, соціальне середовище (Кларин М. В., 1995). При цьому пріоритетними є, згідно запропонованої класифікації педагогічних інновацій, не інновації-модернізації, покликані модернізувати навчальний процес у межах його традиційної репродуктивної орієнтації, а інновації-трансформації, які направлені на організацію пошукової навчально-пізнавальної діяльності. До ознак таких освітніх інновацій-трансформацій відносяться навчальні дослідження, моделювання, висування і перевірка гіпотез (Кларин М. В., 1995). Дослідницька діяльність у пошуку і розробці саме таких освітніх інновацій потребує розвинутої дослідницько-стратегічної компетентності.

Проблеми оволодіння дослідницькою компетентністю розглядаються в численних працях вітчизняних і іноземних науковців, а саме: М. С. Головань і В. В. Яценко (зміст і структура дослідницької компетентності студентів) (Головань М. С., Яценко В. В., 2012), М. В. Архипова (особливості формування дослідницької компетентності у майбутніх інженерів-педагогів) (Архипова М. В., 2009), О. А. Ушаков (розвиток дослідницької компетентності учнів загальноосвітньої школи в рамках профільного навчання) (Ушаков О. А., 2008) та ін.

Між тим, сутність дослідницько-стратегічної компетентності, стратегії, які забезпечують її сформованість, потребують подальшої деталізації і конкретизації.

Отже, **метою статті** є визначення змісту дослідницько-стратегічної компетентності майбутніх докторів філософії (PhD).

Сутність та зміст дослідницько-стратегічної компетентності. Очевидним фактом є те, що діяльність науковця безпосередньо пов'язана з дослідженням, як фундаментальної складової, та стратегіями, які слугують інструментом, що допомагає знаходити раціональні рішення через відповідні послідовні дії з метою реалізації успішного проведення дослідження (Коломієць С. С., Синекоп О. С., 2014).

Відомо, що **стратегічна компетенція** передбачає оволодіння знаннями про різноманітні стратегії, за допомогою яких здійснюється фіксація, збереження і використання інформації, що необхідна для досягнення відповідної мети; формування навичок і розвиток вмінь їх використовувати для розв'язання навчальних, комунікативних, професійно орієнтованих, науково-дослідних завдань.

Під **дослідницько-стратегічною компетентністю** розуміємо володіння інтегрованою сукупністю здатностей, знань, навичок і вмінь використання стратегій у динаміці розвитку дослідження від постановки проблеми до отримання кінцевого результату (Коломієць С. С., Синекоп О. С., 2014).

Зміст зазначеної компетентності включає **здатності** (визначати цілі дослідження, які співвідносяться з потребами суспільства, та можливості реалізувати ці цілі; оцінити проблему з огляду на накопичений досвід в історичному і методичному аспектах; окреслити ефективні шляхи вирішення проблеми в дослідженні; досягати цілі дослідження; реалізувати запропоновану модель у навчання), **знання** (стратегій наукового дослідження; правил і принципів організації наукової діяльності; визначення актуальності проблеми з урахуванням ступеня її розробленості, потреб суспільства, нормативних документів; оперування організацією, інтерпретацією, аналізом даних; правил цитування, посилення з метою уникнення плагіату; дотримання авторського права на інтелектуальну власність; стандартів представлення наукового дослідження в усному і письмовому форматах) і **вміння** (планувати й розробляти дослідницькі дії; передбачати наслідки гіпотез із можливістю подальшого корегування; окреслити етапи дослідження; визначати, уточнювати і конкретизувати пошуково-дослідницьку діяльність через систему окремих послідовних дій для досягнення поставленої мети) (Коломієць С. С., Синекоп О. С., 2014).

Використання стратегій у дослідницькій діяльності майбутніх докторів філософії (PhD). Науковці присвятили низку робіт вивченню питання залучення стратегій у іншомовне навчання, зокрема Дж.М. О'Меллі (O'Malley J. M., 1990), Р.Л. Оксфорд (Oxford R. L., 1990), С. Ю. Ніколаєва (Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів, 2013) та інші. Одні до-

слідники визначають стратегію як загальний план дій для досягнення певного результату (Еникеев Е. И., 2002), таким чином підкреслюючи її гнучкий характер, інші під стратегією розуміють жорсткий план дій як алгоритм по доланню певних перешкод, які виникають в будь-якому виді людської діяльності (Faerch C., Kasper G., 1983).

На нашу думку стратегічний підхід при підготовці майбутніх докторів філософії (PhD) має бути гнучким, креативним і реалізовувати суспільно значущі плани.

Розглянемо детальніше ключові стратегії, які допомагають послідовно й успішно здійснювати дослідження. Серед них: **когнітивні, метакогнітивні та комунікативні стратегії.**

Когнітивні стратегії передбачають пошук, відбір, аналіз і обробку інформації пов'язану з дослідженням. Стратегія пошуку інформації для визначення теми дослідження та загальним її ознайомленням, а також здійснення відбору матеріалів в межах визначеної проблематики включають пошук джерел в електронному і паперовому форматах, наприклад, з використанням бібліографічних даних (автор, назва дисертації/статті тощо), електронної адреси (наприклад, веб-сторінок), ключових тематичних слів чи словосполучень, фрагментів тексту. Стратегія аналізу інформації реалізується через усвідомлення її практичної необхідності і важливості, достовірності і повноти, релевантності та відповідності сучасним тенденціям розвитку науки.

Стратегія обробки інформації дозволяє вирішувати дослідницькі проблеми під час читання і викладення інформації у письмовій і усній формах. Так під час читання можна використовувати такі стратегії, як **занотовування** (стисле викладення прочитаного зі збереженням суттєвої інформації), **схематизація** (зображення ключових позицій, знаків і зв'язків між ними візуально (наприклад, з використанням технології «інтелектуальна карта»)), що дозволяє цілісно представити хід думки науковця), **конденсування** (накопичення інформації з різних джерел з окремого питання), **підсумовування** (стисле підведення висновків), **синтезування** (об'єднання різних частин в ціле), **аргументування** (обґрунтування певної позиції за допомогою переконливих доказів, спираючись на існуючі дослідження), **групування** (виокремлення груп дослідників зі схожою точкою зору щодо окремого питання), **класифікація** (розподілення об'єктів за окресленими критеріями, ознаками, послідовністю), **конкретизація** (дослідження об'єкту з урахуванням умов навчання), **порівняння** (встановлення подібностей і відмінностей), **абстрагування** (перехід від конкретного до загального), **узагальнення** (виявлення загальних ознак), **систематизація** (упорядкування об'єктів і знань).

Враховуючи розробки науковців (Шевчук С. П., Скороходов В. А., Шевчук О. С., 2009, Сопер Поль Л., 1995), під час викладення інформації дисерта-

ційного дослідження майбутній доктор філософії може використовувати низку стратегій викладення змісту: *індуктивна* (від часткового до цілого, тобто від окремих фактів/визначень до їхнього узагальнення), *дедуктивна* (від загального до конкретного), *спіральна* (розширення центральної ідеї шляхом збагачення її новими аргументами/фактами різних науковців), *порівняльна* (використання контрастних аргументів, підходів тощо), *хронологічна* (демонстрація послідовної динаміки наукового внеску у розвиток теми дослідження).

Метакогнітивні стратегії охоплюють планування, організацію і керування процесом дослідження, моніторинг, самоконтроль і самооцінку результатів дослідження. Процес планування є своєрідною передумовою успіху науковця, оскільки закладається алгоритм за яким протікає дослідження. На етапі планування пропонуються стратегії окреслення завдання, визначення цілей і ступеня розробленості проблеми, конкретизація окремих дослідницьких дій. Організація дослідження реалізується через використання стратегій вибору методів дослідження, прийомів і засобів навчання під час розробки власної методики, опрацювання джерел та фіксації інформації. Моніторинг дозволяє керувати процесом реалізації дослідження через такі стратегії, як аналіз труднощів і невдач студентів під час експериментального навчання, кореляції визначених цілей і завдань отриманим результатам. Стратегії самоконтролю і самооцінки – це шлях до самовдосконалення. До них можна віднести аналіз власних труднощів (дослідника) з метою попередження помилок, регулювання дослідницької діяльності через заміну стратегій.

За допомогою **комунікативних стратегій** реалізуються наміри мовця у певній ситуації спілкування, зокрема: аргументація через обґрунтування власної позиції, ілюстрування прикладами, демонстрація статистичних даних; розпитування та уточнення; уникнення конфліктів через знаходження компромісних рішень; співпраця з іншими науковцями (обговорення, дискусія, обмін досвідом / інформацією); самопрезентація.

Інтеграція зазначених стратегій знаходить своє втілення в стратегії **дослідницького самовдосконалення**, яку ми розглядаємо як здатність удосконалити власний когнітивний та дослідницький стиль через використання як прямих (мнемічних, когнітивних та компенсаторних), так і непря-

мих (метакогнітивних, соціальних та афективних) стратегій для досягнення наукових, професійних та особистісних цілей.

Стратегія дослідницького самовдосконалення є релевантною поняттю професійного самовдосконалення фахівця, під яким в педагогіці вищої школи розуміють свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетентності. При цьому увага фокусується і на розвитку професійно значущих якостей, і власної програми розвитку. Дослідники виділяють певні маркери готовності особистості до самовдосконалення (цілісний емоційно-особистісний апарат, знання, уміння й навички із самоосвіти, система організаційно-управлінських умінь (Фіцула М. М., 2010)). Між тим, ми свідомі того, що стратегія дослідницького самовдосконалення має суттєві відмінності від стратегії професійного самовдосконалення в аспекті змісту їхніх когнітивного, компетентнісного та емоційно-вольового компонентів.

Важливо усвідомлювати необхідність психолого-педагогічної та методичної готовності науковця до інноваційної діяльності, маркерами якої є уміння усвідомити та обґрунтувати доцільність нововведення; оцінити сучасні наукові концепції як теоретичну базу нововведення; застосовувати творчі здібності до створення принципово нових ідей, що відрізняються від традиційних; здійснювати реалізацію інновації у навчальному процесі; застосовувати самоаналіз та самооцінку.

На основі викладеного дамо робоче визначення зазначеній стратегії. **Стратегія дослідницького самовдосконалення** – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня дослідницько-стратегічної компетентності з метою проведення самостійної науково-дослідницької діяльності для отримання інноваційного результату через удосконалення власного когнітивного та дослідницького стилю для досягнення наукових, професійних та особистісних цілей.

Висновки. У підсумку ще раз зазначимо необхідність визначення змісту дослідницько-стратегічної компетентності майбутніх докторів філософії (PhD), зокрема зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови, що є передумовою ефективною підготовки сучасного науковця у галузі методики викладання іноземних мов здатного успішно і ефективно досліджувати і впроваджувати інноваційне навчання іноземних мов.

Література

1. **Архипова М. В.** Дослідницька компетентність майбутніх інженерів-педагогів / М. В. Архипова // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», м. Хмельницький, 22–24 жовтня, 2009 р. – Хмельницький, 2009. – С. 144–148.
2. **Головань М. С.** Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» / М. С. Головань, В. В. Яценко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць. Випуск VII. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. – С. 55-62.
3. **Згуровський М. З.** Університетська наука та інноваційний розвиток економіки. / М. З. Згуровський // Доповідь на Міжнародному інноваційному форумі країн СНД 27 вересня 2011 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kpi.ua/1132>

4. **Еникієв Е. И.** Энциклопедия. Общая и социальная психология / Е. И. Еникієв. – М. : Издат. група НОРМА-ИНФРА, 2002. – 436 с.
5. **Кларин М. В.** Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин. – Рига: НПП «Эксперимент», 1995. – 176 с.
6. **Коломієць С. С.** Концепція створення освітньо-наукової програми підготовки за освітньо-науковим рівнем – доктор філософії (PhD) / С. С. Коломієць, О. С. Синєкоп // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. К. : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – Вип. 3-4. – С. 5-10.
7. **Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика** : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
8. **Сопер П. Л.** Основы искусства речи. / Поль Л. Сопер. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 448 с.
9. **Ушаков А. А.** Развитие исследовательской компетентности учащихся общеобразовательной школы в условиях профильного обучения [Текст]: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А. А. Ушаков. – Майкоп, 2008. – 26 с.
10. **Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-е вид., доповн. – К. : «Академвидав», 2014. – 456 с.
11. **Шевчук С. П.** Інтерактивні технології підготовки менеджерів. Навчальний посібник / С. П. Шевчук, В. А. Скороходов, О. С. Шевчук. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2009. – 232 с.
12. **Faerch C.** Strategies in interlanguage communication. / Faerch C. & Kasper G. – L. and N.Y., 1983. – pp. 20–60.
13. **O'Malley J. M.** Learning Strategies in Second Language Acquisition / J. Michael O'Malley, Anna Uhl Chamot. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 265 p.
14. **Oxford R. L.** Language Learning Strategies. What every teacher should know. / R. L. Oxford – Boston : Heinle & Heinle Publishers, 1990. – 342 p.

References

1. **Arkhylova, M. V.** (2009). Research competence of future engineers-teachers. Proceedings of the 5th International scientific conference «Professional personality formation: problems and perspectives», Khmelnytsky, 22–24 October, 144–148 (in Ukrainian).
2. **Gholovanj, M. S. & Jacenko, V. V.** (2012). The essence and meaning of «research competence». Teorija ta metodyka navchannja fundamental'nyh dyscyplin u vyshhij shkoli: zbirnyk naukovykh prac'. Volume VII. Kryvyj Rih: Publishing Department NMetAU, 55–62 (in Ukrainian).
3. **Zghurovsjukij, M. Z.** (2011). University science and innovation economy. The report on International Innovation Forum of the CIS. September 27. Retrieved from: <http://kpi.ua/1132> (in Ukrainian).
4. **Enikeev, E. I.** (2002). Encyclopedia. General and Social Psychology. M.: Publish Group NORMA-INFRA, 436 (in Russian).
5. **Klarin, M. V.** (1995). Innovations in the world pedagogy: learning through research, discussions and games. (Analysis of foreign experience). Riga: NPC «Jeksperiment», 176 (in Russian).
6. **Kolomiyets, S. S. & Synekop, O. S.** (2014). The concept of creation of educational and research training program on the educational and scientific level – doctor of philosophy (PhD). Neperervna profesijna osvita: teorija i praktyka. Naukovo-metodychnyj zhurnal, 3-4, 5-10 (in Ukrainian).
7. **Bighych O. B., Borysko N. F., Borecjka Gh. E.** and others (2013). Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, educational and linguistic universities. S. Ju. Nikolajeva (Ed.). K., 590 (in Ukrainian).
8. **Soper, P. L.** (1995). Fundamentals of art speech. Rostov-na-Donu: Feniks, 448 (in Russian).
9. **Ushakov, A. A.** (2008). Development of research competence of pupils of a comprehensive school in the conditions of profile training [Text]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.01. Majkop, 26 (in Russian).
10. **Ficula, M. M.** (2014). Higher Education Pedagogy: teach. guidances. 2-nd ed., dopovn. K. : «Akademyvdav», 456 (in Ukrainian).
11. **Shevchuk, S. P., Skorokhodov, V. A. & Shevchuk, O. S.** (2009). Interactive technologies training of managers. Textbook. K. : «Vydavnychyj dim «Profesional», 232 (in Ukrainian).
12. **Faerch, C. & Kasper, G.** (1983). Strategies in interlanguage communication. L. and N.Y., 20–60. (in English).
13. **O'Malley, J. M. & Chamot, A. U.** (1990). Learning Strategies in Second Language Acquisition. Cambridge : Cambridge University Press, 265 (in English).
14. **Oxford, R. L.** (1990). Language Learning Strategies. What every teacher should know. Boston : Heinle & Heinle Publishers, 342 (in English).

Синекоп О. С., Коломиец С. С. СОДЕРЖАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКО-СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ДОКТОРОВ ФИЛОСОФИИ (PhD)

Рассмотрена проблема определения содержания исследовательско-стратегической компетентности будущих докторов философии (PhD); обобщен опыт ученых об исследовательской компетентности; очерчены составляющие ее содержания; детализированы когнитивные стратегии; уточнены метакогнитивные стратегии; выделены коммуникативные стратегии; представлено определение стратегии исследовательского самосовершенствования и детализирована ее сущность.

Ключевые слова: доктор философии (PhD); исследовательско-стратегическая компетентность; когнитивные стратегии; метакогнитивные стратегии; содержание; стратегии исследовательского самосовершенствования.

Synekop O., Kolomiyets S. RESEARCH AND STRATEGIC COMPETENCE CONTENTS OF THE FUTURE DOCTOR OF PHILOSOPHY (PhD)

The problem of the research and strategic competence contents of the future Doctors of philosophy (PhD) is determined. The experience of scientists about research competence is generalized; the components of the mentioned competence contents (the ability, knowledge and skills) are outlined. For realization of the research the key strategies such as cognitive, metacognitive and communicative are outlined. Cognitive strategies include the search of information, material selection, analysis and processing, content presentation of the research. The search of information is necessary for defining the topic of the research, studying and selection of information (electronic and paper) connected with the problem. The strategy of information analysis is based on practical necessity and importance, authenticity and completeness, relevance and compliance of information with contemporary trends in science. The strategy of information processing includes the following strategies: noting, schematization, condensation, summarizing, synthesis, reasoning, clustering, classification, specification, comparison, abstracting, generalization, systematization. The strategy of research content presentation contains such strategies as inductive, deductive, spiral, comparative and chronological. Metacognitive strategies that include planning, organizing and managing the process of research, monitoring, self-control and self-assessment of research results are specified. Communicative strategies realize the intentions of the speaker in a given communicative situation. The research self-perfection strategy is considered as the ability to develop the research and cognitive style, using both direct and indirect strategies to achieve academic, professional and personal goals. The essence of research self-perfection strategy is detailed.

Keywords: cognitive strategies; contents; Doctor of Philosophy (PhD); metacognitive strategies; research and strategic competence; self-improvement-research strategy.

Рецензенти

Чернуха Н. М. – д. пед. н., проф.,

Демиденко О. П. – к. пед. н.,

Литовченко І. М. – к. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2015

Прийнято до друку 26.03.2015

УДК 378.011.3

Л. Г. Масімова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦЯ З ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ НАД ВІЗУАЛЬНИМ ТЕКСТОМ МАС-МЕДІА

Розглядаються особливості формування професійних компетентностей фахівця з видавничої справи та редагування в процесі роботи над візуальним медіатекстом. Актуальна мета роботи реалізується через аналіз професійних компетентностей та опис засобів їх формування. Запропонована система методичних засобів формування професійних компетентностей, з одного боку, спирається на сутнісну характеристику візуального медіатексту та основні етапи його творення, а з другого – дозволяє формувати творчий досвід майбутнього фахівця з урахуванням його індивідуальності. Перспективним є подальший опис і систематизація прийомів освітніх технологій в сфері візуальної комунікації з метою створення банку ідей.

Ключові слова: візуальна медіаграмотність; візуальний медіатекст; методичні прийоми; професійні компетентності; фахівець з видавничої справи та редагування.

Вступ. Сьогодні відсоток візуальної інформації розширюється також і жанрова палітра текстів мас-медіа. Виникають нові жанри візуальних текстів, в засобах масової комунікації збільшується, медіа.